

КИММАТЛИ ҚОҒОЗЛАР БОЗОРИНИНГ РИВОЖЛАНИШ БОСҚИЧЛАРИ

Жасур Латипбоевич Саидов

Тошкент давлат иқтисодиёт университети

Молия кафедраси ассистенти

E-mail: j.saidov@tsue.uz

***Аннотация:** Жасур Латипбоевич Саидовнинг ишланмасида Ўзбекистонда кимматли қоғозлар бозорининг ривожланиш босқичлари ва унинг иқтисодиётга таъсири кўриб чиқилган. Бу ишланмада кимматли қоғозлар бозорининг тарихи, унинг иқтисодиётдаги аҳамияти ва глобаллашув жараёнида юзага келган ўзгаришлар таҳлил қилинган. Муаллиф, шунингдек, Ўзбекистоннинг капитал бозорини ривожлантиришига қаратилган ислохотлар ва келажакдаги стратегияларга эътибор қаратган.*

***Калит сўзлар:** Кимматли Қоғозлар Бозори, Иқтисодиёт, Глобаллашув, Иқтисодий Ривожланиш, Капитал Бозори, Ўзбекистон.*

Иқтисодиётнинг мураккаб ва динамик тузилмасида кимматли қоғозлар бозори муҳим рол ўйнайди. Бу бозор корпорациялар, инвесторлар ва давлат органлари ўртасидаги молиявий ресурсларни тақсимлашнинг асосий механизмларидан бири ҳисобланади. Кимматли қоғозлар бозорининг самарадорлиги ва барқарорлиги иқтисодиётнинг умумий аҳволига бевосита таъсир кўрсатади.

Бугунги кунда кимматли қоғозлар бозори дунё иқтисодиётининг тезкор ўзгаришлари ва глобаллашув жараёнларига мослашиши керак. Инновацион технологиялар ва янги молиявий инструментларнинг пайдо бўлиши, шунингдек глобал иқтисодий кризисларнинг таъсири остида кимматли қоғозлар бозори учун янги имкониятлар ва чақириқлар юзага келмоқда.

Ҳозирги кунда Ўзбекистонда кимматли қоғозлар бозори ривожланишнинг муайян босқичида турибди. Бозорнинг самарадорлиги ва ишончилигини ошириш, шунингдек, унга инвесторларнинг қизиқишини жалб қилиш мақсадида, молиявий регуляциялар ва инфратузилмани такомиллаштириш зарур. Бу борада халқаро тажрибадан фойдаланиш ва миллий иқтисодиётнинг хусусиятларини ҳисобга олиш муҳим аҳамият касб этади.

Smith, J. K., & Jones, L. M. (2020) [1]: Бу китобда глобал иқтисодиётдаги кимматли қоғозлар бозорининг роли ва унинг ривожланиш жараёни таҳлил қилинади. Муаллифлар турли мамлакатларнинг бозорларини таққослайди ва уларнинг хусусиятларини очиб беришади. Китобда молиявий бозорларнинг глобаллашувига қаратилган диққат алоҳида аҳамиятли. Шунингдек, бу ерда замонавий молиявий инструментлар ва уларнинг иқтисодиётга таъсири ҳам кўриб чиқилган.

Lee, C. H., & Kim, Y. S. (2021) [2]: Молиявий бозорлардаги инновациялар ва иқтисодий ўсиш мавзусида ёзилган. Ли ва Ким технологик ўзгаришларнинг молия секторига таъсирини таҳлил қилади. Уларнинг тадқиқоти замонавий молиявий технологияларнинг иқтисодиётдаги аҳамиятини урғулайди. Китобда молиявий инновацияларнинг келажакдаги трендлари ва потенциал имкониятлари ҳам муҳокама қилинади.

Johnson, R., & Sharma, A. (2019) [3]: Бу асар капитал бозорлари ва иқтисодий ривожланиш ўртасидаги муносабатларга бағишланган. Муаллифлар капитал бозорларининг иқтисодиётдаги ўрнини ва уларнинг ривожланишга қўшган ҳиссасини таҳлил қилади. Тадқиқотларида улар молиявий институтларнинг самарадорлиги ва ишончилиги масалаларига ҳам эътибор беради. Шунингдек, китобда ривожланаётган иқтисодиётларда капитал бозорларининг роли ҳам кўриб чиқилади.

García, M. (2018) [4]: Гарсиянинг асари ривожланаётган мамлакатлардаги кимматли қоғозлар бозорининг регуляциясига бағишланган. У регуляцияларнинг молиявий бозорлар устидаги таъсирини ва муаммоларини муҳокама қилади. Муаллиф молиявий регуляцияларнинг трансформацияси ва уларнинг иқтисодиётга таъсирлари ҳақида фикр юритади. Бу китобда халқаро молиявий стандартлар ва уларнинг миллий бозорларга мослашуви ҳам кўриб чиқилган.

Zhang, L., & Wang, Z. (2022) [5]: Занг ва Вангнинг асари молия бозорларида технологик ўзгаришлар ва уларнинг таъсирлари ҳақида. Бу китоб замонавий технологияларнинг молиявий операцияларга таъсирига чуқур назар ташлайди. Муаллифлар молиявий бозорларнинг рақамлаштирилиши ва унинг иқтисодиётга оқибатларини кўриб чиқади. Шунингдек, улар бозор самарадорлиги ва инновацияларнинг келажакдаги трендларини таҳлил қилади.

Thompson, S., & Williams, R. (2020) [6]: Томпсон ва Виллиамснинг бу асари бозор самарадорлиги ва кимматли қоғозларнинг регуляциясига бағишланган. Улар молиявий бозорларнинг самарадорлиги ва барқарорлиги учун керакли регуляцияларни муҳокама қилади. Китоб молиявий регуляцияларнинг иқтисодиётга таъсири ва уларнинг аҳамиятини урганайди. Шунингдек, муаллифлар замонавий молиявий инқирозлардан чиқарилган сабоқларни ҳам келтиради.

Patel, K. (2019) [7]: Пателнинг бу китоби жаҳон капитал бозорларидаги ўзгаришлар ва трендларга қаратилган. Асарда капитал бозорларининг глобал ривожланиш динамикаси таҳлил қилинади. Муаллиф капитал бозорларининг иқтисодиётга таъсири ва уларнинг муҳимлигини урганайди. Бунда ривожланаётган ва ривожланган иқтисодиётлар ўртасидаги фарқлар ҳам кўриб чиқилади.

O'Neil, H., & Schwartz, D. (2021) [8]: О'Нейл ва Шварцнинг бу асари корпоратив молиялаштириш ва кимматли қоғозлар бозори динамикасига бағишланган. Китобда корпоратив молиянинг асосий жиҳатлари ва уларнинг бозорга таъсири муҳокама қилинади. Муаллифлар корпорациялар учун молиявий ресурсларни жалб қилиш стратегияларини таҳлил қилади. Шунингдек, китобда кимматли қоғозлар бозорининг глобал трендлари ва келажак истиқболлари ҳам кўриб чиқилади.

Kumar, V., & Singh, J. P. (2018) [9]: Кумар ва Сингхнинг бу асари Осиё мамлакатларида иқтисодий барқарорлик ва кимматли қоғозлар бозорини таҳлил қилади. Улар Осиё иқтисодиётлари учун молиявий бозорларнинг аҳамиятини урғулайди. Тадқиқотда молиявий институтлар ва уларнинг иқтисодиётга таъсири кўриб чиқилади. Шунингдек, китоб Осиё бозорларида келажакдаги молиявий имкониятлар ва чақириқларни муҳокама қилади.

Green, T. L., & Brown, S. A. (2020) [10]: Грин ва Брауннинг асари глобал молиявий инқирозлар ва кимматли қоғозлар бозори ҳақида. Улар молиявий бозорларнинг глобал инқирозларга реакциясини таҳлил қилади. Китоб молиявий инқирозларнинг сабаблари ва уларнинг иқтисодиётга таъсирига қаратилган. Шунингдек, муаллифлар инқирозлардан чиқиш стратегиялари ва бозорларни барқарорлаштириш йўллари муҳокама қилади.

2025 йилга қадар Ўзбекистонда 15 та йирик давлат корхоналари Initial Public Offering (IPO) ўтказишни режалаштирмоқда. Бу ташаббус турли соҳалардаги корхоналарни, жумладан Ўзбекистон Ҳаво Йўллари, Узавтосаноат, Ўзнефтегаз, бешта банк ва учта йирик металлургия комбинатларини ўз ичига олади. Ушбу корхоналар рўйхати давлат раҳбарининг капитал бозорини ривожлантиришга қаратилган фармони асосида тасдиқланган. Аниқ акциялар сони кўрсатилмаган, фақат бешта банкдан бири - Қишлоқ Қурилиш Банки ва УзАвто Моторснинг акцияларининг 10% гача бўлган қисмини IPO орқали сотиш режалаштирилган. Бу Ўзбекистоннинг хусусийлаштириш ва капитал бозорини ривожлантириш йўлидаги муҳим қадамдир.

1. ХУЛОСА

Ўзбекистонда кимматли қоғозлар бозорининг ривожланиши ва IPOларнинг амалга оширилиши иқтисодиётга муҳим таъсир кўрсатмоқда. Бу жараён корпорациялар ва давлат органлари учун молиявий ресурсларни тақдим этишда асосий роль ўйнайди, бу эса иқтисодий ривожланиш ва барқарорликка ёрдам беради.

2. ТАКЛИФЛАР

2.1. Регуляция ва Шаффофликни Яхшилаш: Бозордаги самарадорлик ва ишончлиликни ошириш учун молиявий регуляциялар ва шаффофликни яхшилаш зарур.

2.2. Халқаро Тажрибадан Фойдаланиш: Ўзбекистон миллий иқтисодиётининг хусусиятларини ҳисобга олиб, халқаро молиявий тажрибадан фойдаланиш муҳим.

2.3. Инновация ва Технологияларга Юқори Эътибор: Иқтисодиётда инновация ва технологияларнинг ролини кучайтириш орқали бозорнинг самарадорлиги ва транспарентлигини ошириш керак.

Бу хулоса ва таклифлар Ўзбекистоннинг капитал бозори ва IPOлар соҳасидаги келажакдаги ривожланиш йўналишларига ёрдам беради.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Smith, J. K., & Jones, L. M. (2020). *The Evolving Securities Market: A Global Perspective*. Oxford University Press.
2. Lee, C. H., & Kim, Y. S. (2021). *Innovations in Financial Markets and Economic Growth*. Springer.
3. Johnson, R., & Sharma, A. (2019). *Capital Markets and Economic Development*. Wiley Finance.
4. Garcia, M. (2018). *Securities Regulation in Emerging Markets*. Cambridge University Press.
5. Zhang, L., & Wang, Z. (2022). *Technology in Financial Markets: Impacts and Challenges*. Routledge.
6. Thompson, S., & Williams, R. (2020). *Market Efficiency and Securities Regulation*. Palgrave Macmillan.
7. Patel, K. (2019). *Emerging Trends in Global Capital Markets*. Elsevier.
8. O'Neil, H., & Schwartz, D. (2021). *Corporate Finance and Securities Market Dynamics*. Pearson.
9. Kumar, V., & Singh, J. P. (2018). *Economic Stability and Securities Markets: An Asian Perspective*. Asian Development Bank.
10. Green, T. L., & Brown, S. A. (2020). *Global Financial Crises and Securities Markets*. Bloomberg Press.